

עין משפט נר מצוה ח מ"י פ"ח מהל' שמיטה ויוכל ה' ו. ט מ"י פ"ח מהל' צנורים ה' יג [פ"י"צ מהל' תרומות ה' יז].

מסורת הש"ס
(ב משנה בגיטין דף קא.)

רמב"ם דפוס ישן

וכן פורט ל"ו מעות כגון שיקח ממנו דינר ויתן לו מעות: **ובול"ם בפירוש אסורין.** כגון שאמר לו מכור לי זו הפרה אחרת או אורע בה זרע פלוני ותן לי הסאה אמוד בה הזרע אשר דשתי ותן לי מעות בזהב זה אתן ממנו שכירות הפועלים שנתעסקו לי בעבודת הארץ אסור לו לעזרו בדבר מכל הדברים אשר זכרנו: **ט נפה.** היא אשר יניפו בה הקמח להוציא ממנה הסובין והיא כמו **כברה** אבל כברה היא לתבואה ונפה לקמח וטעם התרת אלו הדברים מפני שאינן מיוחדין לעבירה שאפשר לומר בקש הנפה לתקן בו או להכין בו דבר: **והריחיים.** לטחון בו רפואות וחתנור. לבשל בו המטוה ובשביל זה כותבאר ותאמר שבשביל פירות שביעית היא מבקשת אותם אסור ליתן לה כלום: ומה שאמר **אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ** אין בזה משום שביעית אבל משום טומאה וטהרה שע"ה ואשתו ובניו ובני ביתו בחזקת טומאה ומשנה ראשונה אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל והעיקר שבידינו שהאוכלין לא יטמאו אלא אחר הכשר במים או באחד משבעה משקין כמו שיתבאר במקומן וכבר הקדמנו כל זה בפ"ב מדמאי ומפני אלו העיקרים מותר לעזור חבתה עד שתתחיל לשפוך המים ואז תבדיל ממנה שאז תקבל העיסה טומאה: וענין שאמר **ובול"ם לא אמרו אלא מפני דרכי שלום.** ר"ל כל מה שנאמר בהלכה זו מהתרת ההשאלה והעזר אפילו במעט.

הערות לר"ש

24 צ"ל תנור ליבש בו (הג' מהר"י לנדא). 25 צ"ל לטהרו (הג' מהר"י לנדא). 26 ע"י בתוס' דגיטין שכתבו עוד תירוץ אחר. וע"י בש"א (הג' הגר"א).

ליקוטים

ב. במשנה. לא תגע. משום חלה. (חידושי הגר"א) בר"ש. ד"ה ובוררת. והא דלא תני במתניתין תנור ורחיים כו'. עיי' מה שכתבתי בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז. (הש"ש)

[חטין] להוליקן לטחון: שיש עמו פועלים. דליכא למיתלי להיתר לשאר זרכיו: **ובול"ם בפירוש אסורין.** שפירש לו פרה למרוש, פירות לזרע, סאה לגורן, מעות לפועלים: **ט החשודה על השביעית.** לאכול פירות לאחר הדיעור בלא דיבור: **נפה.** מפרש צירושלמי (ה' ד) אני אומר נפה לספור זה מעות, כברה לכזור זה חול, ריחים לטחון זהן סמנים, תנור לטמון²⁴ זו אוינין של פשתן. וכתנור טמא איירי, דאי כתנור טהור אין לו תקנה [עוד] לטהרות²⁵, דתשוד אשביעית תשוד לטהרות כדלמרינן צפרק עד כמה (צנורות דף ק.): **לא תבור ולא תטחון עמה.** לפי שיש לו גורן. ופורט לו מעות אף על פי שהוא יודע שיש לו גורן. **בפירוש אסורין: ט "משאלת" אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחון עמה** אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל המים לא תגע^ו אצלה שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני

אע"פ שהוא יודע שיש לו גורן.

ומה שאמר **אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ** אין זוה כלום משום שביעית, ואין זה אלא מענין הטומאה והטהרה. והיינו שעם הארץ ואשתו ובניו ובני ביתו בחזקת טומאה, וכן הכלל אללנו כי האוכלין אינן מתטמאין אלא לאחר הכשר במים או באחד משבעה משקין כמו שיתבאר במקומות לקמן (עוקיין פ"ג מ"א ועוד), וכבר הזכרנו כל זה בקצרה צפרק השני של דמאי (מ"ג). ולפי אלו הכללים מותר לה לסייע לה עד שתתן את המים ואז תבדל ממנה כי אז הוא מקבל טומאה, דהיינו הצנף. ואסור לטמא את הצנף, מפני החלה, שהיא נעשית חלה טמאה. ומה שאמר **ובול"ם לא אמרו אלא מפני דרכי שלום** ר"ל כל מה שזכר בהלכה זו בהיתר ההשאלה והסיוע ואפילו במעט. וכבר ביארנו צפרק הקודם לזה (מ"ג) ענין אמרו מחזקין ידי גוים צביעית ושולין צלומן:

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

לטוחן. ופורט ל"ו מעות אע"פ שיודע שיש לו פועלים. דמשתכת דאזלי מעותיו לשכר שביעית, יש בו היתר שיכול לומר לו למאכלך נתתי לך המעות. אבל אם בפירוש בא ואמר לו מכור לי פרה חורשת, מכור לי פירות לזרע, השאילני המדה למדוד בה את הגורן להכניס לאוצר, פרוט לי מעות בשביל הפועלין, אסור. **ט משאלת אשה לחברתה החשודה לאכול פירות שביעית** לאחר הדיעור בלא דיבור. **נפה וכברה ריחים ותנור.** פירוש נפה מאי טעמא לא [אסרינן]¹ שאני אומר נפה לספור בה מעות כברה לכבור

לטוחן. ופורט ל"ו מעות אע"פ שיודע שיש לו פועלים. דמשתכת דאזלי מעותיו לשכר שביעית, יש בו היתר שיכול לומר לו למאכלך נתתי לך המעות. אבל אם בפירוש בא ואמר לו מכור לי פרה חורשת, מכור לי פירות לזרע, השאילני המדה למדוד בה את הגורן להכניס לאוצר, פרוט לי מעות בשביל הפועלין, אסור. **ט משאלת אשה לחברתה החשודה לאכול פירות שביעית** לאחר הדיעור בלא דיבור. **נפה וכברה ריחים ותנור.** פירוש נפה מאי טעמא לא [אסרינן]¹ שאני אומר נפה לספור בה מעות כברה לכבור

1 ר"ד א"א 1910.

פירוש הרא"ש

וטוחנת עמה. צפרק הגיטין (גיטין סא). פריך מ"ש אשת עם הארץ מחשודה על השביעית ומשני אצוי רוב עמי הארץ מעשרים הס. ורצא משני סיפא מייירי צעם הארץ דר' מאיר, שמעשר פירותיו, וטומאה וטהרה דרצנן, וסיפא משתטיל מים משום טומאת חלה. והא דלא תנא גבי עם הארץ רחיים ותנור, מקצתן תני ואידך יגיד עליו רעו (איזו לו) כדלמרינן צפ' לא יחפור (צ"צ יע.) (ומדקאמר) [א"י מדקאמר]¹ וטוחנת

וטוחנת עמה. צפרק הגיטין (גיטין סא). פריך מ"ש אשת עם הארץ מחשודה על השביעית ומשני אצוי רוב עמי הארץ מעשרים הס. ורצא משני סיפא מייירי צעם הארץ דר' מאיר, שמעשר פירותיו, וטומאה וטהרה דרצנן, וסיפא משתטיל מים משום טומאת חלה. והא דלא תנא גבי עם הארץ רחיים ותנור, מקצתן תני ואידך יגיד עליו רעו (איזו לו) כדלמרינן צפ' לא יחפור (צ"צ יע.) (ומדקאמר) [א"י מדקאמר]¹ וטוחנת

1 כנדצ"ז.

ומחזיקין ידי נכרים. פירשתי לעיל צ"ד (מ"ג).
ואגב גררר תנייה הכא דקא חשיב מפני דרכי שלום, וכל
צבא זו תנינא צפרק הניזקין (גיטין סא.) והכא עיקר
והתם [אגב] גררר: ירושלמי (שס.) ר' יוסי צרבי תנינא

ולכצור חול. וא"ת הא דפרין צסוף הניזקין (גיטין ד'
סא.) מאי שנא רישא גבי שביעית ללא תצור ולא תטחון
עמה ומאי שנא סיפא צבאשת עס הארץ דצוררת וטוחנת
עמה, הוה ליה למימר משום דזה ודאי וזה ספק³⁰

עין משפט נר מצוה
א מיי" פ"ח מהלכות שמיטה
ויוכל ה"ל ת. א* מיי" פ"י
מהל' עכו"ם ה"ל ה. ב מיי"
פ"ד מהל' שמיטה ויוכל ה"ל כו
ופ"א מהל' תרומות ה"ל ח ופ"ה
מהל' צטורים ה"ל ט.

מסורת הש"ס
(א) גיטין דף ק סב. לעיל פ"ד משנה
ג.

רמב"ם דפוס ישן
וכבר בארנו בפ' שקודם לזה
ענין שאמר מחזיקין ידי
נכרים בשביעית ושואלין
בשלומו:

פ"ו א יש מי שקורא אמנם
והוא אמנה ויש מי שקורא
אמנום. וענין לא נאכל ודא
נעבד שאסור לנו עבודת
הארץ ההיא, ואם תעבד על
ידי אחר אסור לאכול ממה
שתוציא:

הערות לר"ש
27 כת"י והמהר"י לנדא.
28 כ"י. ובדפוסים ישנים: בעי.
29 גירסת הר"ש שב"מלאכת
שלמה". 30 דפירות ע"ה דמאי
הם (מהר"ש סיריליו). 31 כ"ה
בירושלמי.

פ"ו 1 כ"י ומהר"י לנדא. ובד"י:
מכזיב, וכן בהמשך. 2 כ"י.
ובד"י: אמנה. 3 עיין ברא"ש.
4 כ"י. ובד"י: אמנון.

ליקוטים
ט. בר"ש. ד"ה ירושלמי. או
דילמא לא קאי אלא
אמשאלת אשה לחברתה
כו'. ולעד"נ מלשון הירושלמי
דק על בבא אחרונה שהתירו
לברור ולטחון ולרקד [קא],
והוא הדין השאלה דשרי וודאי
אפי' בידוע של איסור דומיא
דכל הנך, אבל השאלה דרישא
דע"י תליה לא צריך כלל לדרכי
שלום. אלא דתני לה בגיטין
משום איסורא דברירה וטחינה
למייתי התירא בסיפא. (ראמ"ה)

פ"ו א. במשנה. שלש ארצות
לשביעית כל שהחזיקו עולי
בבל מא"י ועד כזיב כו'.
הרא"ש בהל' חלה סימן יד.
(שדה צופים)

עיין ר"ש ד"ה עולי
בבל⁴⁶.
46 אפשר דקאי רבנו על המשך לשון
הר"ש שם.

דרכי שלום. *ומחזיקין* ידי נכרים
בשביעית אבל לא ידי ישראל.
*ושואלין בשלומן מפני דרכי
שלום:

פרק ששי

**א שלש ארצות לשביעית כל
שהחזיקו עולי בבל
מארץ ישראל ועד כזיב לא נאכל
ולא נעבד וכל שהחזיקו עולי**

אמשאלת אשה לחברתה³⁰ לתודה. ומסיק דאמשאלת
לחודה קאי מדלא תני אינן בגיטין [צפרק] הניזקין צדדי
מילי דדרכי שלום. ומכל מקום רריך טעם דהנך דלעיל
שריין בלאו טעמא דדרכי שלום, לפי שיש לתלות להיתר,
ואם כן [הכא]²⁷ נמי לשרי בלאו טעמא דדרכי שלום.
וי"ל דהכא צידוע שאין לצרפתה כי אם פירות שביעית.
וכן מוכח בירושלמי (שס) דאמר ר' זעירא צעא²⁸
קומי ר' מנא מתני' צסתם הא צמפרש לא, אמר לו
וסתמו לאו כפירשו הוא, אני אומר נפה לספור צה
מעות צברה לכצור צה חול ריחים לטחון צו סממנים
תצור לטמון צו אונין של פשתן. ומדלא קאמר לצורך
פירות שישית משמע דאיירי אפילו [צידוע] דלית ליה
פירות שישית, ואפילו הכי היה רוצה ר' מנא להתיר מפני
דרכי שלום דשיין צהנך טפי, כדאשכחן צפ' המדיר
(כחצות דף עג.) גבי נדרה שלא תשאל ושלל תשאל נפה
וכצרה וריחים ותצור שמישיתו שם רע צשכנמיו. ור'
זירא לא שרי אלא צשאלה סתם דיש לתלות, [אבל צמפרש
לא]²⁹, ומ"מ [אפילו צסתם]²⁹ אצטרך ליה טעמא
דדרכי שלום לפי שאין זו תלייה גמורה דלספור מעות

צדדי לא תצור חול. וא"ת הא דפרין צסוף הניזקין (גיטין ד'
סא.) מאי שנא רישא גבי שביעית ללא תצור ולא תטחון
עמה ומאי שנא סיפא צבאשת עס הארץ דצוררת וטוחנת
עמה, הוה ליה למימר משום דזה ודאי וזה ספק³⁰
למאי דפרשינן דאיירי צפירות
שביעית ודאי. ויש לומר
דרוצה לחשוב דמאי כודאי
לפי שחשודים עליו, והעמידנו
צחוקת שאינו מתקון: עוד
ירושלמי (שס.) תמן תנינן
נחתום שעושה צטומאה לא
לשין ולא עורכין עמו, ותני
עלה לא צוררין ולא טוחנין ולא
מרקדין עמו, וכה אמר כן.
אמר רבי לא כאן צמולין כאן
צטרומה. והא תנן נחתום, אית
לך [למימר]³¹ נחתום צטרומה.
צצרייא אמרי כאן צלותם כאן צשאינו לותם. פירוש.
מתניחין צשאינו לותם. ולא יתכן תירוח זה אליצא דרצא
דאמר צשיליה הניזקין דמתניחין צעם הארץ דרבי מאיר
וטומאה וטהרה דרצנן וסיפא דמשמטיל למיס צטומאת
חלה, ועל כרחו מוקי היא דנחתום צטרומה:

חלק פירקא
פ"ו א שלש ארצות. חלוקת דין שביעית: עוליי
בבל. עזרא וסיעתו. וצירושלמי (הל' א) מפרש להו:
לא נאכל. לאחר שביעית בלא ציעור: ולא נעבד.
שביעית: עוליי מצרים. יהושע צן גון וסיעתו. והרצה
כרכיס כצשו עולי מצרים ולא כצשו עולי צבל וקסצר
קדושה ראשונה (קידשה לשעתה ו) לא קי(י)דשה לעמיד
לצא (תגינה ג): *מגיבי ועד הגהר [ועד] אמנם².
מפרש צירושלמי (שס) א"ר הונא כן היא מתני' מגויצ
ועד הנהר מגויצ ועד אמנוס(ו). כלומר זה לצד מורח וזה
לצד מערצ. ונהר הוא נחל מצרים. וכן משמע קצת
צירושלמי (שס) דמייתי לה צגמ' ומייתי (לה)³ נמי
צרייתא דפ"ק דגיטין (דף ט.) דטורי אמנס⁴ ונחל
מצרים. וכזיב משמע צפ"ק דגיטין (ו): דלצפונה

* מכאן שי"ד לעמוד הבא.

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

אבל לא בזמן שהיא טהורה, פ"י היכא דלתתה, רבי
שמעון בן אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה לא
תטחון מפני שחברתה נותנת לה ואוכלת. ומחזיקין
וכו'. כדלעיל. ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום.
גרסינן (גיטין סב.) השתא חזוקי מחזקינן שואלין
בשלומן מיבעיא, ופירק רבינא לא צצרכה [אלא]¹
ליום אידם דתניא לא יכנס אדם לביתו של נכרי
ביום אידו ויתן לו שלום מצאו בשוק נותן לו בשפה
רפה ובכבוד ראש.

עולי בבל, ואלו הן, פרשת חומת מגדל שר (ויש
שונין מגדל שד), ושינא דרור, ושורא דעכו,
וקצקיא דגלילא, וכברתא, ובית זניתא, וקובציא,
ומלתא דבירי, ובוריי רבתא, תפינס, וסנפתה,
ומחרתה דיתי, וממציא דאבהתא, וראש מגעתין,
ומגעתין עצמה, ומי ספר, ומרחשת, ומגדל חרוב,
ואולם רבתא, ונקבתא דעיון, ותיקת ברכה רבה,
דבר סנגרא, ותורנגלא עילאה דלמעלה מקיסרין,
וטרפונא דמתחם לבוצרה, ומלח דזרבאי, וממרון,
ובית דיגלי סכלי, וקנת, ורפח דחגרא, ודרך
הגדולה ההולכת במדבר, ויבק, ונחל זרד, ויגר
שהדותא, ורקם רגיעא, וגיניא דאשקלון. כ"י
שהחזיקו עוליי מצרים. הם יהושע וסיעתו.

פירוש הרא"ש

פ"ו א לשביעית. חלוקת לענין דין שביעית: עוליי בבל.
עזרא וסיעתו: לא נאכל. לאחר שביעית בלא ציעור: ולא נעבד.

עמה שמעינן ליה: מחזיקים ידי גוים. אגב גררר דדרכי
שלום תנא ליה הכא: